

Article Info/Makale Bilgisi

✓Received/Geliş:13.09.2018 ✓Accepted/Kabul:12.10.2018

DOI: 10.30794/pausbed.459746

Araştırma Makalesi/ Research Article

Aksay, B., (2019). "Türkiye’de Kadın Girişimciliğinin Son 10 Yılı: Alanyazın Taraması ve Öneriler", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 35, Denizli, s. 35-51.

TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN SON 10 YILI: ALANYAZIN TARAMASI VE ÖNERİLER

Bilge AKSAY*

Özet

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de kadın girişimciliği konusunda son on yılda yazılmış akademik makaleleri inceleyerek alanyazındaki gelişmelere ve boşluklara dikkat çekmektir. Bu amaçla TR Dizin kapsamındaki akademik dergilerde odak noktası kadın girişimciliği olan bilimsel makaleler sistematik alanyazın taraması yöntemiyle incelenmiştir. Niceliksel açıdan, kadın girişimciliğindeki gelişmelere paralel akademik çalışmaların yürütülmediği görülmüştür. Analiz kapsamındaki makalelerin; araştırma amacı, örneklem, araştırma yöntemi itibarıyla Batı yazınından farklı olduğu, Batıda nicel araştırmaların ağırlıklı olmasına karşılık, Türkiye’de yerel dinamiklerin de dikkate alındığı görülmüştür. Kadın girişimciliği alanı henüz gelişme aşamasında olduğundan, makalelerin büyük bölümü belirli bir teoriye atıf yapmadan, betimsel nitelik göstermektedir. Çalışma kapsamında alanyazın taramasından yola çıkılarak gelecekteki çalışmalara yönelik araştırma konusu, yöntem ve teori bağlamında öneriler sunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: *Kadın girişimciliği, alanyazın taraması.*

THE LAST TEN YEARS OF WOMEN ENTREPRENEURSHIP IN TURKEY: SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW AND RECOMMENDATIONS

Abstract

The aim of this study is to categorize and to draw attention to the progress and gaps in Turkish women entrepreneurship literature by examining the articles for the last ten years. With this aim, scientific articles focusing on women entrepreneurship that are published in TR indexed journals are studied with systematic literature review method. It has been noted that the number of the scientific articles could not catch the quantitative increase in women entrepreneurship practices in Turkey. Based on the classification of the articles according to their samples, aims and research methods, it has been found that Turkish literature differs from Western literature. The former takes local dynamics into consideration whereas the latter mostly use quantitative methods from the positivist paradigm. Turkish women entrepreneurship literature, still in its progress stage, is seen to be mainly descriptive in its nature without referring to any specific theory. Within the scope of the study, based on the findings of literature review, suggestions and implications are proposed regarding research subjects, methodologies and theories.

Keywords: *Women entrepreneurship, Literature review.*

* Dr. Öğretim Üyesi, Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, ADANA.
e-posta: baksay@adanabtu.edu.tr, (orcid.org/ 0000-0002-0563-7778)

1. GİRİŞ

2016 yılı itibariyle 74 ülkede 163 milyon kadın girişimci olduğu tahmin edilmektedir (Monitor, 2017). Türkiye’de 1989 yılında 15 bin işveren, 443 bin işveren kadın bulunurken; 2017 yılında kadın işveren sayısı 95 bine, kendi hesabına çalışan ise 707 bine çıkmıştır. Ülkemizde sahibi kadın olan ferdi mülkiyet işveren girişimlerin oranı %18,7’dir (TÜİK, 2017). Bu oranla Türkiye Avrupa genelinde en düşük kadın girişimciliğinin görüldüğü ülkedir (European Union, 2014). Avrupa Birliği Komisyon raporuna göre Türkiye’de kadın girişimcilerin %69’u 25-49 yaş arasında, %82’si düşük düzeyde eğitim almıştır. %45’i ise ev işleri, başka bir işte çalışma gibi nedenlerle kısmi zamanlı olarak girişimcilik faaliyetinde bulunmaktadır. Nitekim Avrupa’da kadın girişimcilerin haftada ortalama çalışma saati 36,4 saat iken, Türk kadın girişimciler ortalama 34,3 saati girişimlerine ayırmaktadır (Snijders, 2014). 2014 yılı verilerine göre Türkiye’de kadın girişimciler ağırlıklı olarak güzellik salonu, kuaför, restoran işletmeciliği, gayrimenkul kiralama ve satma alanlarında faaliyet göstermektedir (Boudet, 2014). Ancak gerek dünyada, gerekse Türkiye’de kadın girişimciliğindeki hızlı artışa rağmen, konunun akademik çalışmalarda yeterince tartışılmadığı görülmektedir (De Bruin, Brush ve Welter, 2007).

Kadın girişimciliği konusunda ilk akademik çalışmalar Amerika’da 1970’lerin ortasında, Kanada’da 70’lerin sonlarında, İngiltere’de ise 1980’li yıllarda yapılmıştır (Stevenson, 1986). Türkiye’de kadın çalışmalarının dünyadaki kadın hareketine paralel olarak 1970’li yıllarda başladığı görülmektedir. 1980’lerden itibaren kadının toplumsal hayatta etkinliğinin artmasına bağlı olarak kadınları temele alan araştırma soruları sorulmaya başlanmıştır (Arat, 1996). Kadın girişimciliği alanında Arat (1993), Yüceer, Eray ve Çakar (1995), Ertübe ve Özgen (1993), Goffee, Scase ve Fethi (1992), Ecevit (1993), Saray (1993) tarafından öncü çalışmalar yapılmıştır. TR Dizin kapsamında ilk çalışmalar 2005 yılında gerçekleştirilmiştir (Bedük, 2005; Yağcı ve Bener, 2005).

Yurt dışında kadın girişimciliğini ele alan literatür taraması çalışmalarının (Brush, De Bruin ve Welter, 2009; Carter, Anderson ve Shaw, 2001; Hart, Gatewood, Brush ve Carter, 2003; Jennings ve Brush, 2013; Sullivan ve Meek, 2012; Yadav ve Unni, 2016) alanyazındaki boşluklara dikkat çektiği ve bilimin kümülatif doğası sayesinde yeni bilginin üretilmesine ve araştırma sorularının sorulmasına yardımcı olduğu görülmektedir (De Bruin, Brush ve Welter, 2006). Türkiye’de girişimcilik konusunda literatür taraması çalışmalarının (Gül ve Yıldız, 2015; Karadal, Duman ve Saygın; Örgü, 2009) bulunmasına karşılık, özellikle kadın girişimciliğine odaklanan alanyazın araştırmasına rastlanılmamıştır.

Bu çalışmanın amacı son on yıllık dönemde kadın girişimciliği alanında yapılan akademik makaleleri incelemektir. Bu amaçla Türkiye’de 2007-2017 yılları arasında TR Dizin’de yer alan makalelerde “kadın girişimciliği” anahtar kelimeleri taranmıştır. Webster ve Watson (2002)’un önerdiği aşamalar ile Henry, Foss ve Ahl (2016)’ın kullandığı yöntem takip edilerek yapılan keşifsel alanyazın taramasının temel amaçları şunlardır:

- Kadın girişimciliği konusunda detaylı alanyazın araştırmasıyla akademik çalışmaların içeriğini tespit etmek,
- Makaleleri araştırma türü, analiz yöntemleri, örneklem türü ve özellikleri, teori, amaç, konular ve sonuçları itibariyle tasnif etmek,
- Gelecekteki çalışmalara ışık tutabilmek amacıyla alanyazındaki eksiklikleri belirlemek,
- Benzer alanlarda çalışan araştırmacılara özet sunarak ortak bilimsel çalışmalara zemin hazırlamak,
- Elde edilen bilgiler ışığında politika yapıcılara fayda sağlanması beklenmektedir.

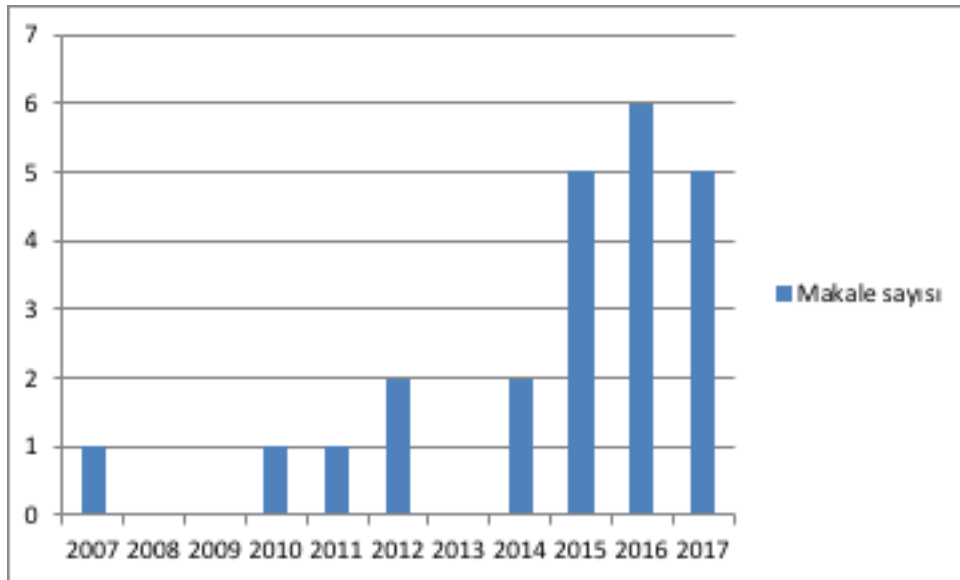
2. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

Literatür taraması aşamasında 2007-2017 yılları arasında TÜBİTAK ULAKBİM tarafından geliştirilen, Fen Bilimleri ve Sosyal Bilimler alanlarında makaleler içeren bibliyografik / tam metin bir veri tabanı olan TR Dizin’de yer alan akademik makaleler dikkate alınmıştır. Yurt dışında kadın girişimciliği alanında yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak girişimcilik dergilerinde toplanmasına ve literatür taraması çalışmalarının (Brush vd., 2009; Sullivan ve Meek, 2012) söz konusu dergileri kapsayacak şekilde yapılmasına karşın, Türkiye’de kadın girişimciliği konusundaki makalelerin farklı dergilerde yayımlandığı görülmüş, belirli dergiler yerine dizin taraması yapılmıştır.

TR Dizin'in seçilme nedenleri arasında Türkiye'de üretilen akademik bilgiye erişim kolaylığı ve Yüksek Öğretim Kurulu ile Üniversitelerarası Kurulun atama ve yükseltmelerde kabul ettiği bir "dizin" olması ve belli kriterleri sağlayan bilimsel dergilerin bulunması (ULAKBİM, 2018) gelmektedir. Aynı zamanda 2017 yılı itibariyle sosyal bilimler başlığı altında 60 adet akademik dergi taranmakta, bu sayı da literatür araştırmasının kapsamı için yeterli görülmektedir. Arama esnasında doküman türü olarak makale, proje, rapor, bildiri, çeviri seçenekleri arasından makale seçilerek, taramanın daha homojen yapıda olması amaçlanmıştır. Yurt dışındaki alanyazın makaleleri (Brush vd., 2009; Gorman, Hanlon ve King, 1997; Henry vd., 2016; Jennings ve Brush, 2013) dikkate alınarak "kadın", "girişimci", "kadın girişimci" ve bu kavramların kombinasyonları ile işletme sahibi, kendi hesabına çalışan anahtar kelimeleri de aratılmıştır. Söz konusu makaleler, temel konusu veya araştırma soruları cinsiyet ve girişimcilik ise araştırmaya dâhil edilmiştir. Temel konusu kadın girişimciliği olmamakla birlikte sadece anahtar kelimeleri kullanan makaleler, cinsiyeti sadece kontrol değişkeni olarak ele alan makaleler tarama dışı bırakılmıştır (Brush vd., 2009). Tarama sonucu 23 adet makale belirlenmiştir. Makaleler yazar/ları, yıl, araştırma türü, örnekleme, veri toplama ve analizi yöntemleri, örneklem sayısı ve özellikleri, temel alınan teori, araştırma amacı ve temel bulgular şeklinde sınıflandırılmıştır. Araştırma türünün incelenmesinin nedeni nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin farklı araştırma sorularına cevap verebilme özelliğinden kaynaklanmaktadır. Temel alınan teori başlığı altında makale içinde açıkça teori kelimesinin yahut feminist perspektif gibi bir teoriyi işaret eden yorumların bulunmasına göre sınıflama yapılmıştır. Araştırmaların amaçları makalelerden doğrudan alıntı ile tablolastırılmıştır. Araştırmaların temel bulgularının özetlenmesi esnasında demografik bulgulardan ziyade araştırma soruları dikkate alınmaya çalışılmıştır. Temel bulgular araştırmaların sonuç bölümlerinden doğrudan alıntılanmıştır (Bknz Tablo 1).

3. BULGULAR

2007-2017 yılları arasında TR Dizin kapsamında kadın girişimciliğini konu alan yayınlar incelendiğinde ilk çalışmanın 2005 yılında yapıldığı, 2015 yılına kadar sınırlı sayıda çalışmanın 2014 yılından sonra arttığı görülmektedir. Ancak 60 dergi göz önüne alınarak gerçekleştirilen yazın taraması çalışmasında toplamda 23 makale yayınlanmış olması, aslında kadın girişimciliği konusunda alanyazında boşluk olduğuna da işaret etmektedir. Ayrıca 2017 yılında yayımlanan makale sayısı 2015 ve 2016 yılları ile kıyaslandığında azalmıştır. 2008, 2009 ve 2013 yıllarında kadın girişimciliğini odak noktasına alan makale bulunamamıştır.

Şekil 1: TR Dizin'de yayımlanan makalelerin yıllara göre dağılımı

Yazın taraması kapsamındaki makalelerin yayınlandıkları akademik dergiler incelendiğinde makalelerin farklı dergilerde yer aldığı, sadece Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nde 2014 ve 2015 yıllarında olmak üzere iki makalenin yer aldığı görülmektedir.

3.1. Araştırma Türü, Örnekleme, Veri Toplama ve Analiz Yöntemleri

Araştırma yöntemleri itibarıyla makalelerin 8'inde nitel, 13'ünde nicel, 2'sinde karma yöntem kullanılmıştır. Bu durum pozitivist bakış açısının genelde egemen olduğu ve son yıllarda nicel araştırmaların ağırlık kazandığı izlenimini doğurmaktadır. Diğer taraftan 12 makalede betimsel istatistiklerin kullanılmış olması, alanyazının henüz başlangıç aşamasında olduğunu göstermektedir. Çünkü betimleyici istatistikler, elde edilen verinin ne olduğunu tanımlamakta kullanılmaktadır (Trochim ve Donnelly, 2001). Kadın girişimciliği alanı hala teori geliştirme aşamasında olduğundan, karmaşık insan doğası ile çevre arasındaki ilişkileri ve etkileşimi açıklamada nitel çalışmalar ön plana çıkmaktadır (Stevenson, 1990: 442). Bu nedenle nitel ve karma yöntemle yapılan çalışmalar, Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısı içinde kadın girişimcilerin dinamiklerini anlayabilmek adına oldukça önemlidir. Araştırma kapsamındaki üç makalenin sistematik olmayan genel değerlendirme yöntemiyle tematik ve kavramsal analize dayandığı görülmüştür. Genel değerlendirme yöntemi, alanyazının durumunu ve özelliklerini özetlemek amacını taşır. Genel değerlendirme makaleleri özellikle konu hakkında detaylı bilgi sahibi olmayan kişiler için konunun özetini sunması açısından değerlidir (Grant ve Booth, 2009: 94).

Tablo 1: Kronolojik sırada kadın girişimciliği konusunda yazılan makalelerin özeti

No	Yazar/ lar ve yıl	Araştırma türü	Örnekleme, veri toplama ve analiz yöntemleri	Örneklem sayısı ve özellikleri	Temel alınan teori	Araştırma amacı	Temel bulgular
1	Kayalar ve Ömürbek (2007)	Nitel	Yüz yüze anket, frekans analizi, T testi, ki kare analizi	Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF, İşletme bölümünde 69 son sınıf öğrencisi	Girişimcilik teorisi	Potansiyel girişimciler olarak görülen üniversite öğrencileri arasında cinsiyetin risk alma üzerindeki etkisi	Öğrencilerin kendi işlerini kurarken karşılaşacakları engellerin başında gerekli sermayeyi bulamama ve tecrübe eksikliği gelmekte, öğrencilerin risk almaya yatkınlığının güçlü olmadığı, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden risk alma konusunda farklı düşünmedikleri, düşünce aşamasında girişimciliği tercih etmede cinsiyet farklığının önemli bir rol oynamadığı bulgulanmıştır.
2	Soysal (2010)	Nitel	Genel değerlendirme	-	-	Kadınların Türkiye perspektifinden, girişimcilik faaliyetlerinde karşılaştıkları engelleri ve yaratacakları fırsatları kuramsal bir çerçevede ele almak	Kadın girişimciliğinin, ekonomik ve toplumsal hayatta önemli yarar ve fırsatlar yaratarak, kendi ülke ekonomilerini geliştirmede ve iş yaratımında önemli katkılar sağladığı belirtilmiştir.
3	Çalvyurt (2011)	Nitel	Yüz-yüze görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme formu, frekans analizi	Edirne Sanayi ve Ticaret Odası Kadın Girişimciler Kurulunda üye ve KOBİ sahibi olan 9 kadın girişimci	Portfolio teorisi	Kadınlar tarafından yönetilen küçük ve orta boy işletmelerde, kadın girişimcilerin sahip oldukları finansal bilgi düzeyinin ölçülmesi	Kadın girişimcilerin cinsiyet ayrımcılığına uğramadığı ancak finansal bilgi düzeylerinin yetersiz olduğu belirtilmiştir.
4	Fidan ve Nam (2012)	Nitel	Yüz yüze görüşme, derinlemesine mülakat (yarı yapılandırılmış mülakat tekniği) ve yerinde gözlem	Sakarya'nın Taraklı ilçesinde evlerini turizm işletmesi haline getiren 50 kadın girişimci	-	Kırsal turizmde kadının yerini ve etkinliği, kadınların; faaliyet alanları ve çalışma biçimlerinin, bilgi ve deneyimlerini turizm unsuru olarak kullanma yetenekleri ve bölgenin gelişimine katkıları	Kadınlar teşvik ve zorunluluk nedenleriyle işletme kurmaktadır. Çekingenlik ve eğitimsizliğin verdiği içe kapanıklık, gelir düzeyinin düşük olması öncelikli sorunlar arasındadır. Kadın girişimci aile içinde ve sosyal alanda özgüven kazanmıştır.
5	Ganesan (2012)	Nitel	Kolayda örnekleme, anket, güvenilirlik, korelasyon analizi	Hindistan'ın Bangalore ve Chennai bölgesinde sivil toplum kuruluşuna üye gıda sektöründe faaliyet gösteren 32 kadın girişimci	Motivasyon teorileri	Kadın girişimciliğinde etkili olan demografik, psikosozal ve psikogirişimsel değişkenleri ve aralarındaki ilişkileri tanımlamak	Kadın girişimcilerin yaşları ve teknik eğitim düzeyleri arttıkça iç kontrol odaklılıkları artmaktadır. Gelir düzeyi, eğitimi düşük ve profesyonel bağlantıları az olan kadın girişimcilerin girişimcilik beklentilerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

6	Uluköy ve Bayraktaroglu (2014)	Nitel	Kolayda örnekleme, anket, Frekans analizi, güvenirlilik analizi, ANOVA	Adıyaman ve Balıkesir'de bulunan 84 kadın girişimci	Sosyoloji	Kadınların iş hayatına girmelerinin erkek girişimciler tarafından nasıl karşılandığı ve kadın girişimcilere yönelik ne tür baskılar uygulandığı	Kadın girişimciler kredi yerine özkaynaklarıyla işletme kurmaktadır. Kadın girişimcilerin demografik özelliklerine göre karşılaştıkları zorluklar itibarıyla anlamlı farklılık bulunmamaktadır.
7	Yirik ve Yıldırım (2014)	Nitel	Tesadüfî örnekleme, anket, frekans analizi, güvenirlilik analizi, Kruskal-Wallis, Mann-Whitney U	Antalya'da faaliyet gösteren 138 kadın girişimci	-	Turizm sektöründeki kadın girişimcilerin bireysel değerlerinin demografik özellikleri açısından incelenmesi	Kadın girişimcilerin eğitimlerine göre başarı değerlerinde, girişim yaşları hazırlık değerlerinde fark yokken, işletme büyüklüğüne göre bütün değerlerinde farklılık bulunmuştur.
8	Germir (2015)	Nitel	Genel değerlendirme	-	-	Kadın ve erkek girişimciler arasında sosyo demografik özellikleri itibarıyla fark olup olmadığının araştırılması	Engelli girişimcilere devlet tarafından finansal ve teknik destek verilmeli, kadınların iş yaşamına katılımı ve çocuk bakımı konusundaki destekler ile kadınların işgücüne katılımı artırılmalıdır.
9	Çabuk, Südaş ve Araç (2015)	Nitel	Kolayda örnekleme, yüz yüze görüşme, anket, frekans analizi	Adana'da faaliyet gösteren 100 kadın girişimci	-	Kadın girişimcilerin iş kurma ve yürütme sürecinde yaşadıkları zorlukların, hangi alanlarda eğitim ve destek ihtiyacı duyduklarının, hangi finansal desteklerden yararlandıklarının ve markalaşma çabalarının tespit edilmesi	Maddi gereksinimler nedeniyle girişimci olan kadınlar, şahsi kazançlar ve aile üyelerinden alınan borçlar ile iş kurmaktadır. Büyük çoğunluğu okul hayatından sonra ve iş kurmadan önce tam zamanlı çalışan kadın girişimciler, iş deneyimlerinin kurulan iş konusunda bilgi sahibi olmalarını, tecrübe edinmelerini, profesyonelliklerini ve özgüvenlerini artırdığını belirtmiştir. Kadın girişimciler yönetim becerileri, pazarlama, satış ve fikir üretme/ürün inovasyonu konularında olumlu görüş belirtmiştir.
10	Bozoğlu ve İnel (2015)	Karma yöntem	Derinlemesine görüşme, anket, güvenirlilik, Mann-Whitney U, Kruskal Wallis sınamaları, Spearman'ın korelasyonu	Yalova'da Ticaret ve Sanayi Odası Kadın Girişimciler Kurulu'na kayıtlı 15 kadın girişimci	-	Kadın girişimcilerin iş-aile ve aile-iş bağlamında yaşadıkları çatışma zaman, gerginlik, davranış ve enerji boyutları ile incelenmesi; girişimin özellikleri ve girişimci profiline ait özgüven, risk alma ve inovatif olma özellikleri ile ilişkisinin araştırılması	Girişimin yaşı 1-5 yıl arasında olanlar, tüm boyutlar dikkate alındığında (zaman, gerginlik, davranış ve enerji) daha fazla iş-aile çatışması yaşamaktadır. Zaman yeterliliği yüksek olan kadın girişimcilerin daha az aile-iş çatışması yaşadıkları belirlenmiştir.
11	Najimudinova (2015)	Nitel	Genel değerlendirme	-	-	Bağımsızlık sonrası ve günümüzde olmak üzere iki farklı dönemde Kırgızistan'da kadın girişimciliğinin genel durumu ve dinamizi, kadınları girişimcilğe motive eden faktörler, karşılaştığı engeller ve perspektifleri	Kırgızistan'da kadın girişimciliğini engelleyen faktörlerin sosyo-kültürel nitelikte olmadığı, daha çok ülkedeki genel makro-ekonomik sorunlardan kaynaklandığı ifade edilmiştir.

12	Tömen ve Sarvan (2015)	Nicel	Kolayda örnekleme, yüz yüze görüşme yöntemi, anket, frekans analizi	Türkiye Grameen Mikrofinans Programı (TGMP) Antalya şubesinden kredi kullanan 67 kadın girişimci	-	Mikrofinans programlarının, hedeflerini ne ölçüde gerçekleştirdikleri	Aileleri ile birlikte aylık sınırı ile yoksulluk sınırı arasında, genellikle kiralık bir evde yaşamakta oldukları, temel gıda maddelerini almakta zorlandıkları, mikrokredi ile evde el becerisine dayalı ürünler ürettikleri veya hazır ürünler satmakta oldukları ve mikrokredi kullanımının bu kadınları henüz yoksulluktan kurtarmaya veya girişimci yapmaya yeterli olmadığı tespit edilmiş ve Kadın Girişimciliğini Geliştirme İşbirliği Modeli sunulmuştur.
13	Aşkın ve Barış (2016)	Nicel	Kasti örnekleme, yüz yüze görüşme yöntemi, anket, frekans analizi	Tokat'ta faaliyet gösteren 43 kadın girişimci	-	Kadın girişimciliğinde sosyal sermayenin etkisi	Kadın girişimcilerin istihdama katılmalarında, iş kurma ve sürdürme aşamalarında aileleri, akrabaları ve arkadaşlarından oluşan güçlü bağlar olarak adlandırılan sosyal sermaye faktörünün etkili olduğu ancak kadın girişimciler için kaynakların elde edilmesi ve başarılı olmalarında güçlü bağlara nazaran daha fazla fırsat sunan ve kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, meslek kuruluşları ve sektördeki diğer firmalarla işbirliği anlamındaki, zayıf bağların yetersiz olduğu belirlenmiştir.
14	Turan ve Hepkul (2016)	Nicel	Tabakalı örnekleme, yüz yüze görüşme, anket, frekans analizi, güvenilirlik, çapraz tablolar, Mann-Whitney Testi and CHAID analizi	1269 mikro işletme	-	Kadın ve erkek girişimcilerin profillerinin belirlenmesi ve motivasyon faktörleri itibarıyla aralarında fark olup olmadığının araştırılması	Kadın girişimcilerin motivasyon faktörlerinden boş zaman değerlendirme, sosyal statü elde etme ve aile işinin devamlılığını sağlama konularında erkeklere göre istatistik olarak anlamlı farklılıklar göstermektedir. Kadın girişimciler ile erkek girişimciler arasında gelir elde etme motivasyonunda farklılık bulunmamaktadır.
15	Cetin, Fernandez-Zubieta ve Mulatero (2016)	Nicel	İkincil veri, frekans analizi, çok değişkenli lojistik regresyon	Avrupa ve Dünya Değerler anketi-4 kesitsel veri seti	Sosyal sermaye teorisi	Avrupa'da kadın girişimciliğinde resmi ve gayri resmi sosyal sermayenin etkisi	Kadınların iş hayatının ilk yıllarında girişimci olma olasılıkları daha yüksektir. Kadın girişimciliğini evlilik ve gayri resmi sosyal sermaye girişimciliği pozitif yönde, çocuklar negatif yönde etkilemektedir. Kadın girişimciler erkeklere kıyasla resmi sosyal sermayeden daha fazla yararlanmaktadır.
16	Albayrak (2016)	Nicel	Rastgele örnekleme, yüz yüze görüşme, yarı yapılandırılmış görüşme formu, frekans analizi	Yalova Girişimci Kadınlar Derneği'nden kredi alan 8 kadın girişimci	-	Kadın yoksulluğunun azaltılması yönünde kadınların girişimciliğinin desteklenmesinin önemine dikkat çekilerek, girişimci kadınların yoksullukla mücadelesinde mikro kredilerin bu amaca hizmet edip etmediğini tespit etmek	Kadınlar hane gelirinin arttırılması yönündeki zorunluluklar ve ekonomik bağımsızlığa bağlı olarak sosyal bağımsızlık kazanma amacıyla girişimci olmaktadır. Kadın girişimcilere verilen mikro kredilerin istenilen amaca ulaşması için girişimin kendi kendine yetebileceği süreye kadar ve miktarda kredi verilmelidir.

17	Ankan (2016)	Nitel	Rastgele örnekleme, online anket, frekans analizi, güvenilirlik, faktör analizi, lojistik regresyon	Bursa'da ez az iki kişinin istihdam edildiği firma sahibi 90 kadın	-	Bursa'daki kadın girişimcilerin mevcut faaliyetlerini tespit etmek, girişimci olma nedenlerini belirlemek, başarı veya başarısızlıklarına etki eden faktörleri ortaya çıkarmak	Kurumsal engeller, gerekli finansmana ulaşamamak, sermaye eksikliği başarıyı azaltan, kurumsal destek ve girişimci özellikleri ise başarıyı arttıran anlamlı ve etkili değişkenlerdir. Kurumsal yönlendirme ve rol modeller artırılmalıdır.
18	Koparan ve Kahraman (2016)	Nitel	Kasti örnekleme, yarı yapılandırılmış görüşme formu üzerinden derinlemesine mülakat	Amasya ilinde KOSGEB kapsamında eğitim almış 30 kadın girişimci	-	Girişimcilik programlarından yararlanan kadınların girişimci olma sebepleri ve bu süreçte karşılaştıkları sorunların tespiti	Kadınlar kendi işinin patronu olmak, başkalarından emir almamak, istedikleri işte çalışmak, para kazanma ve refah içinde yaşama isteğiyle girişimci olmaktadır. Öncelikli sorunlar finans erişim ve cinsiyet eşitsizliğidir. Büyük çoğunluğu KOSGEB hibesinden faydalanmamıştır.
19	Karaturhan, Ünsal, İssabek ve Güler (2017)	Nitel	Tabakalı örnekleme, yüz yüze anket, frekans analizi	İzmir ili Aliağa ilçesi kırsalında yaşayan 65 kadın (30 girişimci+35 girişimci olmayan kadın)	-	İzmir Aliağa ilçesi kırsalında yaşayan kadınların girişimci olma kararını etkileyen faktörleri ortaya koymak, mevcut girişimcilik faaliyetlerinin tespiti girişimcilik önündeki engeller ve çözüm önerileri	Kuruluş sermayelerini büyük ölçüde kendi birikimleriyle karşıladıkları, çoğunlukla ticaret sektöründe, orta yaş diliminde, yarısına yakınının eğitimlerinin genelde ilköğretim düzeyinde olduğu, en önemli sorunun sermaye temini olduğu belirtilmiştir. Kadın girişimcilerin mesleki açıdan eksiklikleri tamamlanmalı ve onlara mesleklerinde gerekli olan araç ve gereçlerin kullanımını öğretilmelidir.
20	Akyol (2017)	Karma	Tam sayım, yapılandırılmış görüşme yöntemi ve anket, frekans analizi	Artvin il merkezi ve ilçelerindeki 41 girişimci kadını	-	Girişimci kadının çalışma hayatlarında neler yaşadıkları, nasıl bir yaşam mücadelesi verdikleri betimlenmesi	Artvinli girişimci kadınların iş hayatlarında karşılaştıkları sorunlar aile ve çevre baskısı, sermaye bulma zorluğu, özgüven eksikliği ve önyargı şeklinde sıralanmaktadır.
21	Çiççi ve Sağır (2017)	Nitel	Yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşme, Zmat	8 üniversite öğrencisi	Neoliberalizm, feminizm	Kadın girişimciliğinde toplumsal cinsiyet kalıplarının neoliberal söylemin ürettiği bir alanda ne derece etkili olduğu	Cinsiyet kalıplarına yapılan atfaların ataerkil toplumsal yapıyı koruyucu nitelikte olduğu belirlenmiştir.
22	Dudu Karaman ve Ay (2017)	Nitel	Frekans analizi	Merzifon'daki kadın girişimciler N=belirtimemiş	-	Kadın girişimcilerin kültür boyutları ile kadın olmaktan kaynaklanan zorlukları aşabileceklerine ilişkin inançları arasındaki ilişki	Kadın girişimciler, ideali gerçekleştirmek için işyeri açan bekâr, ailelerinden destek alan özgüveni girişimcilik nedeniyle artan kişilerdir. Kadın girişimciler teşvik edilmelidir.
23	Mert (2017)	Nitel	Kolayda örnekleme, derinlemesine mülakat, yarı yapılandırılmış görüşme, frekans analizi	128 ev hanımı	-	Ev hanımlarının olası girişimcilik faaliyetlerinde nasıl bir iş planı oluşturacakları	Ev hanımlarının büyük bölümü ev yemekçiliği ve konfeksiyon alanında girişimci olmayı düşünmektedir.

Makaleler incelendiğinde çok değişkenli istatistiki yöntemlerin kullanıldığı Çetin vd. (2016)'nin çalışması hariç olmak üzere hepsinin birincil verilerle gerçekleştirildiği görülmektedir. Örneklem yöntemlerini açıkça belirten makaleler Tablo 1'de gösterilmiştir, ancak bazı çalışmaların örneklem yöntemlerini ve/veya veri toplama yöntemlerini belirtmedikleri görülmüştür. 5 makalede kolayda örneklem, ikişer makalede tabakalı ve kasti örneklem metodu kullanılmıştır.

Çitçi ve Sağır (2017)'in üniversite öğrencileri üzerinde nitel araştırma yöntemlerinden ZMAT tekniğiyle gerçekleştirdiği araştırma oldukça dikkat çekicidir. Kolajlar üzerinden kadın girişimciliğine bakış açısının yorumlandığı araştırma sonuçları, metaforlar aracılığıyla sınıflandırılmıştır. Kadın girişimcilerin özellikleri ve motivasyonları, işe başlama, işletme sahipliği, finans, cinsiyet ve sosyal ağlar, performans ve büyüme konuları incelenmiştir. İlgili konularda katılımcılardan sorulara/sorunlara bakış açılarını resimlerle anlatmaları istenmiş, böylece katılımcıların kadın girişimcilere bakış açısı ortaya konulmuştur. Araştırma bulgularına göre kadın girişimciler, erkekleri tamamlayacak, şık ve güzel, toplumsal rollerine uygun sektörlerde faaliyet gösteren, ailesini önceleyen ve şefkat sahibi, çocukları için kendini feda etmeye hazır kişilerdir. Araştırma bulguları kadın girişimcilerin öncelikle toplumsal rol baskısıyla karşılaştıklarına işaret etmektedir. Aynı zamanda bu yönüyle çalışma, Batı'da son zamanlarda tartışılmaya başlanan "kadın girişimci kimdir?" (Ahl ve Marlow, 2012) sorusuna ilişkin sosyo-kültürel analiz içermektedir.

Kadın girişimciliği konusunda yurt dışında yapılan çalışmaların büyük bölümü kadın ve erkek girişimcileri karşılaştırarak erkek egemen söylem üzerinden kadın girişimcileri değerlendirirken (Ahl, 2006), yapılan alanyazın çalışmasında ilgili araştırmaların Batı yazınından farklı olarak yerele ve "kadın" konusunda odaklandığı görülmüştür. Bu nedenle de makalelerin %62'sinde betimsel istatistikler kullanılmıştır. Ancak yöntem itibarıyla bazı araştırmaların amaçları arasında "ilişki" ve "etki" ifadeleri bulunmasına karşılık, analiz yöntemlerine bakıldığında betimsel istatistiklerin kullanıldığı görülmüştür

3.2. Örneklem Sayısı ve Özellikleri

Kadın girişimciler konusundaki araştırmalar genelde birincil verilerle, sadece bir çalışma (Çetin vd., 2016) ikincil veri ile gerçekleştirilmiştir. Kadın ve erkek girişimcileri karşılaştıran bir çalışma (Turan ve Hepkul, 2016) dışında, örneklem büyüklükleri 8 ila 100 arasında değişmektedir. Analiz birimi itibarıyla makaleler incelendiğinde "girişimci kadın"ın odak noktası olduğu görülmektedir. İncelenen makalelerinin hiçbirinde kadın girişimciliği grup bazında ele alınmamış, kadının girişimciliğine ve/veya yöneticiliğine dair dinamikler tartışılmamıştır.

Yurt dışındaki literatür taraması çalışmalarında kadın girişimcileri karşılaştırmaya dayalı çalışmalar ağırlıkta iken (Ahl, 2006), bu araştırma kapsamında kadın ve erkek girişimcileri karşılaştıran iki çalışmaya (Germir, 2015; Turan ve Hepkul, 2016) rastlanmıştır. Bu çalışmalardan ise sadece biri görgüldür (Turan ve Hepkul, 2016) ve kapsamlı analizlerin yapıldığı çalışmada 1269 mikro işletme üzerinde analizler gerçekleştirilmiştir.

Görgül 18 çalışmadan 17'si kesitsel veri ile yapılmıştır. Belirli bir bölgedeki kadın girişimcileri hedef alan çalışmaların büyük bölümü ekonomik açıdan görece gelişmiş bölgelerden elde edilen verilere dayanmaktadır. Uluköy ve Bayraktaroğlu (2014)'nin çalışması Güney Doğu Anadolu bölgesinden kadın girişimcileri de incelemesi nedeniyle dikkat çekicidir. İki çalışma ise ekonomik açıdan çok fazla gelişmemiş ilçelerdeki kadın girişimcilerin zorunluluktan girişimci olduğuna vurgu yapmaktadır.

İki çalışma hariç olmak üzere görgül araştırmalarda örneklem hedefinin hangi kriterler dâhilinde seçildiği açıkça belirtilmemiştir. Moore (1990)'un da belirttiği gibi, örneklem hedef seçimindeki bu belirsizlik, farklı demografik özelliklere sahip, farklı bölgelerde bulunan kadın girişimcilere yönelik çıkarımların genellenebilirlik özelliğini zedelemektedir.

3.3. Temel Alınan Teoriler

Ahl (2006)'ın yaptığı literatür taramasında makalelerin %45'inin belirli bir teoriyi temel almadığı ifade edilirken, bu çalışmada makalelerin %76'sında belirli bir teoriye atıf yapılmadığı görülmüştür. Bu durum Türkiye'de kadın girişimciliği alanyazının henüz başlangıç aşamasında olduğuna, dolayısıyla da araştırmaların belirli bir teori çerçevesinde kavramları tartışmak, değişkenler arasındaki ilişkileri irdelemek yerine kadın girişimciliğinin

doğasını ve bağlamını anlamaya yönelik yapıldığına işaret etmektedir. Girişimcilik teorisi kapsamında Kayalar ve Ömürbek (2007) risk alma durumunun girişimci olması beklenen İşletme bölümü öğrencileri arasında ne düzeyde bulunduğunu ve cinsiyet bakımından fark olup olmadığını araştırmış ve farklılık bulunmadığına işaret etmiştir. Portfolyo teorisinden yola çıkan bir diğer araştırma (Çalıyurt, 2011) ise kadın girişimcilerin öz değerlendirmelerine göre finansal bilgi konusunda kendilerini yetersiz bulduğu sonucuna varmıştır.

Feminist teori, öğretilmiş sosyal düzen içinde cinsiyetin sınıfsal ayırım için kullanıldığını belirtmektedir. Çitçi ve Sağır (2017)'in çalışması da feminist teori çerçevesinde nitel araştırma yöntemiyle cinsiyet kalıplarına yapılan atıfların, ataerkil toplumsal yapıyı koruyucu nitelikte olduğuna dikkat çekmektedir. Makale, kadın girişimciliği konusunda feminist teoriye doğrudan atıf yapması ve girişimciliğin geniş sosyo-ekonomik bağlamını ele alması nedeniyle önemlidir. Motivasyon teorilerinden temel alan bir başka çalışmada (Ganesan, 2012) kadın girişimcilerin girişimcilik geçmişi, psikososyal algılama ve girişimciliğe dair algılamaları incelenmiştir. Girişimcilikte sosyal ağ (social network) teorisinden yola çıkan Çetin vd. (2016) evliliğin girişimciliği pozitif yönde etkilediğini ileri sürmektedir.

3.4. Araştırmaların Amaçları

Alanyazın taraması kapsamında ele alınan ilk makale, cinsiyetin risk alma davranışını üzerindeki etkisini üniversite öğrencileri arasında tartışmış ve kadın girişimciliği kavramına açıklık getirmeyi amaçlamıştır (Kayalar ve Ömürbek, 2007). Alandaki öncü çalışmalardan olan Soysal (2010) kadınların karşılaştıkları engelleri ve fırsatları Türkiye’de kadın girişimciliğini tarihsel bir perspektiften yola çıkarak kuramsal bir çerçevede tartışmıştır. Makalede kadınların cinsiyetten, örgütsel ve çevresel şartlardan kaynaklanan engelleri belirtilerek, “girişimci kadınlar ekonomik kalkınma ve gelişmede bir fırsat olabilir mi?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Bireysel düzeyde kadın girişimciliğini inceleyen çalışmalar, araştırma amaçları itibarıyla sınıflandırıldığında aşağıdaki başlıklar ön plana çıkmıştır:

- Girişimci kadınların özellikleri ve motivasyon faktörleri (Dudu Karaman ve Ay, 2017; Ganesan, 2012; Koparan ve Kahraman, 2016; Najimudinova, 2015; Tömen ve Sarvan, 2015; Yirik ve Yıldırım, 2014)
- Kadın girişimcilerin başarısını destekleyen ve engelleyen faktörler (Akyol, 2017; Arıkan, 2016; Karaturhan vd., 2017; Soysal, 2010; Uluköy ve Bayraktaroğlu, 2014),
- Kadın girişimcilerin güçlü ve zayıf sosyal ağları, sosyal sermayeleri (Aşkın ve Barış, 2016; Çetin vd., 2016)
- Girişimcilikte cinsiyete göre farklılıklar (Germir, 2015; Kayalar ve Ömürbek, 2007; Turan ve Hepkul, 2016),
- Kırsal turizm bağlamında kadının yeri ve etkinliği (Fidan ve Nam, 2012)
- Kadın girişimcilerin karşılaştıkları zorluklar ve markalaşma çabaları (Çabuk vd., 2015),
- İş aile çatışması (Bozoğlu ve İnel, 2015),
- Kadın girişimcilerin finansal bilgi düzeyleri (Çalıyurt, 2011),
- Kadın girişimciliğinde mikro krediler (Albayrak, 2016)
- Ev hanımlarının olası girişimcilik faaliyetlerinde nasıl bir iş planı oluşturacakları (Mert, 2017)
- Kadın girişimciliğinde toplumsal cinsiyet kalıplarının neoliberal söylemde ne kadar etkili olduğu (Çitçi ve Sağır, 2017)

Kadın girişimciliği alanındaki sınırlı sayıdaki makalenin ağırlıklı olarak girişimci kadınların özellikleri ve motivasyon faktörlerine odaklandığı görülmektedir. Diğer taraftan çalışmaların konu bakımından oldukça zengin olduğu, sosyal bilimler alanında pazarlama, finans gibi farklı anabilim dallarındaki bilim insanları tarafından tartışıldığı görülmektedir.

3.5. Araştırmaların Sonuçları

Girişimci kadınların özellikleri ve motivasyon faktörlerine ilişkin bulgular farklılık arz etmektedir. Arıkan (2016)'a göre kadın girişimcilerin çoğu 26-40 yaş aralığında, evli, çocuk sahibi ve lisans mezunudur. Araştırmaya göre kadın girişimcilerin çoğu 35 yaş altında işletme kurmakta ve sivil toplum kuruluşlarına üyedir, hizmet veya tekstil sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Ancak Merzifon'daki kadın girişimciler üzerine araştırma yapan Dudu Karaman ve Ay (2017)'a göre kadın girişimciler, idealini gerçekleştirmek için işyeri açan bekâr, ailelerinden destek alan özgüveni girişimcilik nedeniyle artan kişilerdir. Tömen ve Sarvan (2015) ise kadın girişimci profilini şu şekilde tanımlamaktadır: Aileleri ile birlikte açlık sınırı ile yoksulluk sınırı arasında, genellikle kiralık bir evde yaşayan, temel gıda maddelerini almakta zorlanan, mikrokredi ile evde el becerisine dayalı ürünler üreten veya hazır ürünler satan kadınlar. Yazarlar girişimci kadınlara kullandırılan mikrokredinin ise onları henüz yoksulluktan kurtarmaya veya girişimci yapmaya yeterli olmadığını tespit etmiştir. Yirik ve Yıldırım (2014) Antalya'da turizm sektöründe çalışan kadın girişimcilerin büyük bölümünün 20-30 yaş arasında, lisans mezunu, 9 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip, orta ve küçük boy işletme sahibi kişiler olduğu bulgusunu sunmaktadır. Çalıyurt (2011)'un araştırmasına katılan kadın girişimciler ortalama 48 yaşında, lisans mezunu ve hizmet sektöründe çalışan kişilerdir. Eskişehir'deki kadın girişimciler ise, 32-41 yaş aralığında, lise mezunu ve aylık ortalama geliri 2000(₺), büyük bölümü terzi ve kuafördür (Turan ve Hepkul, 2016).

Araştırma sonuçları incelendiğinde, genellikle nicel çalışmaların kadın girişimcileri homojen bir grup olarak değerlendirdiği, işletme büyüklüğü, işletmenin yaşı, faaliyet gösterilen sektör gibi değişkenleri göz ardı ettiği görülmektedir. Yirik ve Yıldırım (2014)'ın "Kadın girişimcilerin bireysel değerleri işletme türüne göre değişmekte midir?" araştırma sorusu ile işletme büyüklüğüne göre kadın girişimcilerin değerleri arasındaki farkları inceleyen tek çalışmadır. Araştırmaya göre işletme büyüdükçe kadın girişimcilerin başarı değerleri düşmektedir. Büyük işletmelerdeki kadın girişimcilerin hazcılık, uyarılma değerleri küçük ve orta boy işletmedekilere göre daha düşük, güven değerleri ise daha yüksektir. Ayrıca büyük işletmelerdeki kadın girişimcilerin geleneksellik değerleri, orta boy işletmede sahibi kadınlara göre daha yüksektir. Girişimci kadınların profillerine ilişkin farklı bulgular, Türkiye'de tek bir girişimci kadın tipinin olmadığına, işletmenin kurulduğu bölge, faaliyette bulunulan sektör, işletmenin büyüklüğü gibi pek çok faktörün kadın girişimciliğinde farklılık yarattığına dikkat çekmektedir.

Kadın girişimcilerin başarısını destekleyen ve engelleyen faktörleri inceleyen Arıkan (2016) sermaye eksikliğinin başarıyı azaltan, kurumsal destek ve girişimci özelliklerinin başarıyı arttıran anlamlı ve etkili değişkenler olduğunu belirtmiş ve kurumsal yönlendirme ve rol modeller artırılmalıdır saptamasını yapmıştır. Kadın girişimcilerin girişimci olma kararlarında ve işlerini devam ettirmelerinde devletin ve diğer kurum, kuruluşların finansal desteğinin önemi Yalova (Albayrak, 2016), İzmir (Karaturhan vd., 2017) ve Artvin (Akyol, 2017) illerinde yapılan çalışmalarda da belirtilmiştir. Diğer taraftan finansal zorluklara rağmen girişimcilik faaliyeti sonucu gelir elde ettiklerinden, kadınların aile içinde ve sosyal alanda saygınlıkları artmaktadır (Fidan ve Nam, 2012)

Uluköy ve Bayraktaroğlu (2014)'nın Adıyaman ve Balıkesir illerindeki kadın girişimcilerle yaptıkları araştırma sonuçlarına göre kadın girişimcilerin %5'i erkek girişimciler saldırıya uğramış ya da tehdit edilmiş, %16'sının cesareti kırılmış, %9,5'i hakarete uğramış, %14,3'ü ise görmezlikten gelinmiştir. Çalışma kadın girişimcilere yönelik fiziksel ve psikolojik şiddete yer veren tek çalışmadır

Cinsiyete göre girişimcilikte motivasyon faktörlerini irdeleyen Turan ve Hepkul (2016)'a göre her iki cins için de gelir birinci derecede önemli iken, erkekler için ikinci sırada aile işinin devam ettirilmesi, kadınlar için ise, bağımsız olma gelmektedir. Bir başka çalışmada potansiyel girişimciler olan İşletme bölümü öğrencileri arasında cinsiyete göre risk alma ve girişimci olma eğilimi arasında fark bulunmadığı ifade edilmektedir (Kayalar ve Ömürbek, 2007). Her iki çalışma arasındaki farklılık iş hayatındaki norm ve değerlerin, kadın girişimcilerin motivasyon faktörlerini etkileyebileceğini düşündürmektedir.

4.SONUÇ

Bu makalenin amacı kadın girişimciliği konusunda son on yılda yazılmış makaleleri inceleyerek alanyazının durumunu ortaya koymak, boşluklara ve gelişmelere dikkat çekmektir. Bu amaçla TR Dizin kapsamındaki akademik dergilerde odak noktası kadın girişimciliği olan bilimsel makaleler sistematik alanyazın taraması yöntemiyle

incelenmiştir. Belirlenen 23 adet makale yazar/lar, araştırma türü, örnekleme, veri toplama ve analizi yöntemleri, örneklem sayısı ve özellikleri, araştırmada temel alınan teori, araştırmacının amacı, konuları ve bulguları itibariyle özetlenmiştir.

Sayı itibariyle bakıldığında Türkiye’de kendi hesabına çalışan 700 binden fazla kadın olduğu dikkate alındığında, 60 adet dergide 10 yıllık süreçte toplam 23 adet makalenin bulunması yetersiz görülmektedir. Yöntem bakımından makalelerde nicel yöntemlerin ağırlıkta olmasına karşın, makalelerin %42’si nitel ve karma yöntemle gerçekleştirilmiştir. Yurt dışında kadın girişimciler üzerinde yapılan araştırmaların büyük bölümü nicel analiz yöntemleriyle gerçekleştirildiğinden, bunlar kadınlara has dinamiklerin ortaya çıkartılması yerine var olan teori ve varsayımların tekrarı niteliğindedir (Stevenson, 1990). De Bruin vd. (2006) de dikkat çektiği gibi, kadın girişimcilerin performanslarını etkileyebilecek bağlamsal farklılıklar örneklem seçiminde kendini göstermektedir. Mesela farklı toplumsal bağlamdaki bekâr kadınların sosyal hayattaki seçimleri (Such-Pyrgiel, 2014), Hindistan’ın Bangalore ve Chennai bölgesinde yaşayan kadın girişimcilerden (Ganesan, 2012), Sakarya’nın Taraklı ilçesinde evlerini turizm işletmesi haline getiren kadınlardan (Fidan ve Nam, 2012) farklılık gösterecektir. Oysa Türkiye’de yapılan çalışmaların yerel dinamikleri ve farklı kadın girişimci gruplarını incelediği görülmüştür. Makalelerin büyük bölümünün örneklem sayısı 8 ila 100 arasında değişmektedir. Yurt dışında yapılan kadın girişimciliği konusundaki alanyazın taramasında da makalelerin kolayda örnekleme yoluyla ve kısıtlı örneklem sayısı ile gerçekleştirildiği belirtilmektedir (Birley, 1987).

Araştırmalarda temel alınan teoriler incelendiğinde, makalelerin %76’sında belirli bir teoriye atıf yapılmadığı görülmüştür. Bu durum Türkiye’de kadın girişimciliği alanyazının henüz başlangıç aşamasında olduğuna, kadın girişimciliğinin doğasını ve bağlamını anlamaya yönelik yapıldığına işaret etmektedir. Benzer şekilde yurt dışında yapılan literatür çalışmalarında erken dönem kadın girişimciliği araştırmalarının kadın girişimcileri özellikleri itibariyle betimlemeye, motivasyonlarını açıklamaya ve kuruluş aşamasında karşılaştıkları zorlukları tanımlamaya yönelik olduğu ve halen çalışmaların bu yönde devam ettiği belirtilmektedir (Carter vd., 2001). Araştırma amaçları izlendiğinde Türkiye’de de bu durumun benzer olduğu söylenebilir. Aslında kadın girişimciliğinin akademik alanda da görece yeni tartışılan bir konu olması ve kadın girişimciliğinin kültürle yakından ilişkisi nedeniyle kadın girişimciliğini betimleyen araştırmaların önemi daha da artmaktadır. Araştırma sonuçları itibariyle kadın girişimcilerin farklı özelliklerle betimlendiği görülmektedir. Girişimci kadınların profillerine ilişkin farklı bulgular, Türkiye’de tek bir girişimci kadın tipinin olmadığına, işletmenin kurulduğu bölge, faaliyette bulunulan sektör, işletmenin büyüklüğü gibi pek çok faktörün kadın girişimciliğinde farklılık yarattığına dikkat çekmektedir.

5. GELECEKTEKİ ÇALIŞMALARA ve UYGULAYICILARA ÖNERİLER

Gelecekte yapılacak çalışmalarda derinlemesine mülakat gibi nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılabilir. Kadın girişimcilerin hayat hikâyelerinin araştırılmasında, etnografik çalışmalar, vaka analizleri veya söylem analizleri kullanılabilir (Neergaard ve Ulhøi, 2007; Yadav ve Unni, 2016). Ayrıca çok değişkenli istatistikî yöntemlerin ve zaman serisi analizlerinin kadın girişimciliği alanyazının geliştirilmesinde katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Kadın girişimciliği alanındaki istatistikî verilere dayalı araştırma sonuçlarının yorumlanmasındaki en büyük sorun örneklem büyüklüğü ile genellenebilirlikten kaynaklanmaktadır (Stevenson, 1990). Kadın girişimcilerin faaliyetlerinin, dinamiklerinin bağlamla ilişkisi dikkate alındığında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki küçük işletme sahibi bir kadın girişimci ile İstanbul’da imalat sektöründe faaliyet gösteren orta büyüklükteki işletme sahibi girişimci kadın arasında farkların bulunması beklenmektedir. Ancak farklı kurum ve kuruluşların amaçları doğrultusunda belirlenen örneklem ile araştırmacıların kaynakları ile sınırlı örneklem seçimleri Türkiye’de kadın girişimciliği konusunda geniş bir perspektiften kıyaslamalı çalışmalarının yapılmasına imkân vermemektedir. Kadın girişimciliği alanında veriye ulaşmadaki kısıtlar göz önüne alındığında, akademik araştırmalarda kullanılan veri setlerinin kurum, kuruluş veya platform şemsiyesi altında paylaşılması orta ve uzun vadede bilgi birikimine ve gelecekteki araştırmalara katkı sağlayabilecektir. Bu nedenle girişimcilik alt başlığı altında kadın, engelli, genç girişimci gruplarının ulusal veri tabanında detaylı incelenmesi ilgili grupların dinamiklerini harekete geçirmede bilimsel bilgiden faydalanılmasını sağlayabilecektir. Aynı zamanda geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmış anket çalışmalarının verilerinin paylaşılması meta analiz çalışmalarını da olanaklı kılacaktır (Moore, 1990).

Erkekegemen söyleme dayanan ölçü maraclarının kadıngirişimciliğini açıklamada yetersiz kaldığı belirtilmektedir (Stevenson, 1990). Bu durum, henüz başlangıç aşamasında olan Türk kadın girişimciliği alanyazınında dikkat alınması gereken hususlardandır. Ayrıca alanyazındaki çalışmaların kesitsel yapılmasına karşılık, işletmelerin kuruluş, gelişme ve büyüme aşamalarını da dikkate alan uzun dönemli çalışmaların, işletmelerin hayatta kalma oranlarını arttırılması yönündeki politikalara yön gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Ahl (2006)'ın yaptığı literatür taramasında, makalelerin %11'inde belirli bir teori kullanılmadığı ifade edilirken, bu çalışmada makalelerin %76'sında belirli bir teoriye atıf yapılmadığı görülmüştür. Kadın girişimciliği alanında feminist teori geniş bir teorik alt yapı sunmaktadır. Liberal, sosyal, Marksist, sosyal yapısalcı, post yapısalcı perspektifler araştırmacılara daha önce göz ardı edilen ilişkilerin incelenmesinde faydalı olabilir (Ahl, 2006). Kadın girişimciliğinin psikoloji, sosyoloji, iktisat gibi farklı alanlardaki teoriler bağlamında ele alınması alanyazına katkı sağlayacaktır.

Yazın taraması ve yurt dışındaki makaleler incelendiğinde gelecekteki çalışmalara ilişkin aşağıdaki araştırma soruları sunulmaktadır. Söz konusu araştırma sorularına ilişkin olarak araştırmacılara, başlangıç niteliğinde kaynaklar da tavsiye edilmektedir.

- Kadın girişimcilerin yatırım kararları, büyüme, satın alma ve ortaklık stratejileri nelerdir? Bu kararlar nasıl verilmektedir?
- Kadın girişimciler ile kadın yöneticiler arasındaki farklar nelerdir?
- Kadın girişimcilerin iş modelleri nelerdir? (Moore, 1990; Yadav ve Unni, 2016)
- Kadın girişimcilerin girişimcilik sürecinde hangi değişkenler etkili olmaktadır? (Yadav ve Unni, 2016)
- Makro çerçevede kadın girişimcilerin bölge ve ülke ekonomisine sağladıkları ekonomik ve sosyal faydalar nelerdir?
- Kendi hesabına çalışan kadınların büyük çoğunluğunun sosyal güvenlikten yoksun olduğu dikkate alındığında emeklilik, sağlık hizmetleri gibi alanlarda kadın girişimcilerin durumu nedir?
- Türkiye'de kültürün etkisi ve tarihsel perspektif dikkate alındığında kadın girişimciliğinin durumu nedir?
- Sosyolojik bir perspektiften kadınların aile işletmelerindeki katkısı nedir?(Carter vd., 2001)
- Kadın girişimcilerin uluslararası pazarlara açılma şekilleri nelerdir? (Koreen, 2001). Uluslararası pazarlara açılan kadın girişimciler örnek olay veya nicel analiz yöntemleriyle araştırıldığında ne gibi sonuçlar bulunabilir?
- Kadın girişimciliğini erkek egemen söylem nasıl şekillendirmektedir? (Ahl, 2006).
- Bölgeler, iller ve sektör bazında kadın girişimciler arasında farklılıklar var mıdır?
- Örnek olay analizi yöntemiyle elde edilen bulgulara göre başarılı kadın girişimcilerin özellikleri nelerdir?
- Kadın girişimciliğinin arttırılması için rol model olma potansiyeline sahip kadın girişimcilerin belirlenebilir mi?
- Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sosyal ve fiziksel baskılar nelerdir?
- Kadın girişimcilerin işletmelerini büyütme kararlarında etkili olan faktörler nelerdir? (Brush, Carter, Gatewood, Greene ve Hart, 2007)
- Kadın ve erkek girişimciler değerleri itibariyle farklılaşmakta mıdır? (Fagenson, 1993)
- Teorik açıdan feminist teorinin kadın girişimciliğine katkıları neler olabilir?

Alanyazın taraması temel olarak iki nedenle yapılmaktadır. Öncelikle alanyazına hâkim ve bu konudaki deneyimlerini ve bilgilerini diğer akademisyenlerle paylaşmak isteyen deneyimli akademisyenler tarafından yazın taraması gerçekleştirilir. İkinci olarak alanyazın taraması, konuya ilişkin geniş çaplı bir projeye temel oluşturması amacıyla hazırlanmaktadır (Webster ve Watson, 2002). Bu çalışma kadın girişimciliğine ilişkin hazırlanacak bir araştırmanın temellerini oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Ayrıca konunun gerek teorik açıdan gerekse uygulama açısından daha deneyimli araştırmacılar tarafından ele alınması yeni araştırma sorularının geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın kısıtları arasında sistematik alanyazın taramasında TR Dizin'in temel alınması yer almaktadır. İlgili dizin dışında kalan gerek yurt içinde gerek yurt dışında kalan pek çok makale analize dahil edilmemiştir. Bir diğer araştırma kısıtı, araştırmanın yönteminden kaynaklanmaktadır. Çünkü sistematik alanyazın taramasında örneklem, örnekleme yöntemleri ve bulgular arasında niteliksel farklılıklar göz ardı edilmektedir. İlgili çalışmalar eleştirel bakış açısıyla değerlendirilmemektedir (Grant ve Booth, 2009: 98).

KAYNAKÇA

- Ahl, H. (2006). "Why Research on Women Entrepreneurs Needs New Directions", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30/5, 595-621.
- Ahl, H., ve Marlow, S. (2012). "Exploring the Dynamics of Gender, Feminism and Entrepreneurship: Advancing Debate to Escape a Dead End?", *Organization*, 19/5, 543-562.
- Akyol, C. (2017). "Girişimci Kadınların Bölge Kalkınmasına Katkıları; Artvin Örneği", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (Kadın özel sayısı), 443-464.
- Albayrak, U. (2016). "Kadın Yoksulluğuyla Mücadelede Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesi ve Mikro-kredi Uygulamaları: Yalova Örneği", *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2/1, 89-110.
- Arat, N. (1993). *Türkiye'de Kadın Girişimcilik*, TES-AR Yayınları(7), Ankara.
- Arat, N. (1996). "Women's Studies in Turkey", *Women's Studies Quarterly*, 24/1/2, 400-411.
- Arıkan, C. (2016). "Kadın Girişimcilikte Başarı ve Başarıyı Etkileyen Faktörler: Bursa Örneği", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14/3, 138-156.
- Aşkın, E. Ö. ve Barış, S. (2016). "Kadın İstihdamında Sosyal Sermayenin Etkisi: Tokat İlinde Kadın Girişimciler Üzerine Bir İnceleme", *Business & Economics Research Journal*, 7/2, 63-82.
- Bedük, A. (2005). "Türkiye'de Çalışan Kadın ve Kadın Girişimciliği", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 3/12, 106-117.
- Birley, S. (1987). "Female Entrepreneurs: Are They Really any Different?", *Journal of Small Business Management*, 27, 32-37.
- Boudet, A. M. M. A., Mediha (Producer). (2014). Female entrepreneurship in Turkey. (11.09.2018) Retrieved from http://www.seecel.hr/UserDocImages/Documents/Female_Entrepreneurship_Turkey.pdf
- Bozoğlu, B., Gülgönül ve İnel, M. (2015). "Kadın Girişimcilerin Profili Bağlamında Çatışma Düzeyleri ve Yatırım Tercihleri: Yalova İli Üzerine İnceleme», *Öneri Dergisi*, 11/44, 101-119.
- Brush, C. G., De Bruin, A. ve Welter, F. (2009). "A Gender-Aware Framework for Women's Entrepreneurship", *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 1/1, 8-24.
- Brush, C., Carter, N. M., Gatewood E.J , Greene, P.G. ve Hart, M. (2007)." The Use of Bootstrapping by Women Entrepreneurs in Positioning for Growth", *Venture Capital, An International Journal of Entrepreneurial Finance*, 8/1, 15-31.
- Carter, S., Anderson, S. ve Shaw, E. (2001). "Women's Business Ownership: A Review of the Academic, Popular and Internet Literature with a UK Policy Focus", *ARPENT: Annual Review of Progress in Entrepreneurship*, 1, 66.
- Çabuk, S., Südaş, H. D. ve Araç, S. K. (2015). "Kadın Girişimcilerin İş Yaşam Süreçlerinin İncelenmesi: Adana İlindeki Girişimciler Üzerinde Bir Uygulama», *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12/31, 423-441.
- Çalıyurt, K. T. (2011). "Kadınlar Tarafından Yönetilen Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerde Finansal Bilginin Önemi", *Trakya University Journal of Social Science*, 13/2, 327-254.
- Çetin, D., Fernandez-Zubieta, A. ve Mulatero, F. (2016). «Avrupa'da Erkek ve Kadın Girişimciliğinin Belirleyicisi Olarak Resmi ve Gayriresmi Sosyal Sermaye», *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6/1, 723-748.
- Çitçi, U. S. ve Sağır, P. M. (2017). "Potansiyel Erkek Girişimcilerin Perspektifinden Kadın Girişimciliği", *Kadın/Woman 2000*, 18/1, 41-62.
- De Bruin, A., Brush, C. G. ve Welter, F. (2006). "Introduction to the Special Issue: Towards Building Cumulative Knowledge on Women's Entrepreneurship", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30/5, 585-593.
- De Bruin, A., Brush, C. G. ve Welter, F. (2007). "Advancing a Framework for Coherent Research on Women's Entrepreneurship", *Entrepreneurship Theory and Practice*, 31/3, 323-339.
- Dudu Karaman, E. ve Ay, A. (2017). Kadın Girişimcilerin Sektöre Tutunma Çabaları: Merzifon Örneği", *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(Kadın Özel Sayısı), 517-527.

- Ecevit, Y. (1993). "Kadın Girişimciliğinin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Önerisi", *Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli Kadın Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli Bildiriler ve Tartışmalar* (Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Eğitim Serisi, Yayın No: 74), 15-34
- Ertübey, N. ve Özgen, N. (1993). "Türkiye'de Kadın Girişimciliği: Mevcut Durum, Sorunlar ve Öneriler", *Türkiye'de Kadın Girişimcilik*, Necla Arat (der.), 244-255.
- Fagenson, E.A. (1993). "Personal Value Systems of Men and Women Entrepreneurs Versus Managers", *Journal of Business Venturing*, 8/5, 409-430.
- Fidan, F. ve Nam, D. (2012). "Kırsal Turizmde Yeni Dinamikler: Kadın Girişimciler-Taraklı Örneği», *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14/23, 51-57.
- Ganesan, R. (2012). "Three Dimensional Transitional Relationships: A Study on Indian Women Entrepreneurs", *Kadin/Woman 2000*, 13/1, 19-48.
- Germir, H. N. (2015). "Women and Disabled Entrepreneurs Awareness Regarding Establishing for the Support of Employment Policies", *International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 6/18, 125-154.
- Goffee, R., Scase, R. ve Fethi, A. (1992). *Kadınlar İş Başında: Kadın Girişimcilerin Deneyimleri*, Eti Kitapları, İstanbul.
- Gorman, G., Hanlon, D. ve King, W. (1997). "Some Research Perspectives on Entrepreneurship Education, Enterprise Education and Education for Small Business Management: A Ten-Year Literature Review", *International Small Business Journal*, 15/3, 56-77.
- Grant, M. J. ve Booth, A. (2009). "A Typology of Reviews: An Analysis of 14 Review Types and Associated Methodologies", *Health Information & Libraries Journal*, 26/2, 91-108.
- Gül, E. ve Yıldız, M. G. L. (2015). "Türkiye'de Girişimcilik Araştırmalarının Odağı Nedir?–Yazın Üzerine Bir İnceleme», *Öneri Dergisi*, 11/43, 91-117.
- Hart, M. M., Gatewood, E. J., Brush, C. G. ve Carter, N. M. (2003). "Women entrepreneurs: Moving Front and Center: An Overview of Research and Theory", *Coleman White Paper Series*, 3/1, 1-47.
- Henry, C., Foss, L. ve Ahl, H. (2016). "Gender and Entrepreneurship Research: A Review of Methodological Approaches", *International Small Business Journal*, 34/3, 217-241.
- Jennings, J. E. ve Brush, C. G. (2013). "Research on Women Entrepreneurs: Challenges to (and from) the Broader Entrepreneurship Literature?", *Academy of Management Annals*, 7/1, 663-715.
- Karadal, H., Duman, N. ve Saygın, M. (2017). "Girişimcilik Yazını: Türkiye'deki Lisansüstü Tezlerle Yönelik Bir İnceleme", *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*(16. ÜİK Özel Sayısı), 137-148.
- Karaturhan, B., Ünsal, G., İssabek, B. ve Güler, D. (2017). "İzmir İlinde Kırsal Kadın Girişimciliği ve Bunu Etkileyen Faktörler", *Turkish Journal of Agricultural Economics*, 23/1, 85-91.
- Kayalar, M. ve Ömürbek, N. (2007). "Girişimci Adaylarının Risk Almaya Yatkınlık Özelliğinin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi", *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21/1, 185-200.
- Koparan, E. ve Kahraman, N. (2016). "Uygulamalı Girişimcilik Eğitimlerinden Faydalanan Kadınların İş Kurma Süreçlerine İlişkin Bir Analiz: Amasya İli Örneği», *Gümüşhane University Electronic Journal of the Institute of Social Science/Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 7/17, 39-63.
- Koreen, M. (2001). "Women Entrepreneurs in SMEs: Realising the Benefits of Globalisation and the Knowledge-based Economy: Synthesis", Paper presented at the OECD Conference on Women Entrepreneurs in SMEs: Realising the Benefits of Globalisation and the Knowledge-Based Economy, OECD Proceedings, Paris, 29-30 Kasım, 23-64.
- Mert, İ. S. (2017). "Ev Hanımlarının Girişimciliği: Gaziantep İlinde Nitel Bir Araştırma", *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(İktisat Özel Sayısı), 63-78.
- Monitor, G. E. (2017). Global Report 2016/2017. *Global Entrepreneurship Research Association (GERA)*, London Business School, UK.
- Moore, D. P. (1990). "An Examination of Present Research on the Female Entrepreneur—Suggested Research strategies for the 1990's", *Journal of Business Ethics*, 9/4-5, 275-281.

- Najimudinova, S. (2015). "Kırgızistan'da Kadın Girişimciliği: Durum Analizi ve Perspektifleri", *Sosyoekonomi*, 23/24, 7-22.
- Neergaard, H. ve Ulhøi, J. P. (2007). *Handbook of Qualitative Research Methods in Entrepreneurship*, Edward Elgar Publishing, Massachusetts.
- Örge, Ö., M.İ. Yener, S. Akyol ve C.İ. Göğüş. (2009). "Girişimci mi, Girişimcilik mi? Girişimcilik Çalışmalarında Bireyin Yüceltilmesi", Paper presented at the 17. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiri Kitapçığı, Eskişehir.
- Saray, G. (1993). *Türkiye'de Kadın Girişimciliği. Kadını Özendirme ve Destekleme Paneli, Bildiriler ve Tartışmalar, Şafak Matbaacılık, Ankara.*
- Snijders, J. (2014). Statistical Data on Women Entrepreneurs in Europe, Country Fiche, Turkey (pp. 1-11): European Commission.
- Soysal, A. (2010). "Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65/01, 83-114.
- Stevenson, L. (1986). "Against All Odds: The Entrepreneurship of Women", *Journal of Small Business Management*, 24, 30-36.
- Stevenson, L. (1990). "Some Methodological Problems Associated with Researching Women Entrepreneurs", *Journal of Business Ethics*, 9/4-5, 439-446.
- Such-Pyrgiel, M. (2014). "The Lifestyles of Single People in Poland", *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 109, 198-204.
- Sullivan, D. M. ve Meek, W. R. (2012). "Gender and Entrepreneurship: A Review and Process Model", *Journal of Managerial Psychology*, 27/5, 428-458.
- Tömen, G. ve Sarvan, F. (2015). "Mikrofinans Programlarının Kadın Yoksulluğu ve Girişimciliği Üzerine Etkileri: Bir Araştırma ve Bir İşbirliği Modeli Önerisi", *Mediterranean Journal of Humanities*, 1, 343-369.
- Trochim, W. M. ve Donnelly, J. P. (2001). *Research Methods Knowledge Base*, Atomic Dog Publishing, Cincinnati, OH.
- Turan, N. ve Hepkul, A. (2016). "Girişimciliğin Motivasyonel Faktörlerinin Cinsiyet Açısından İncelenmesi: Mikro İşletmelerde Bir Saha Araştırması", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19/36(1), 663-685.
- TÜİK. (2018). İstatistiklerle Kadın, 2017. (25.12.2018). Retrieved from <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27594>.
- ULAKBİM, T. (2018). TÜBİTAK ULAKBİM CABİM-Cahit Arf Bilgi Merkezi, (22.06.2018) <http://cabim.ulakbim.gov.tr/tr-dizin/tr-dizin-sikca-sorulan-sorular/>
- Uluköy, M. ve Bayraktaroğlu, S. (2014). "A Field Research About Oppression Incurred of Woman Entrepreneurs in Patriarchal Societies", *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 24, 356-369.
- Union, E. (2014). *Statistical data on women entrepreneurs in Europe*, European Commission, Luxembourg.
- Webster, J. ve Watson, R. T. (2002). "Analyzing the Past to Prepare for the Future: Writing a Literature Review", *MIS Quarterly*, xiii-xxiii.
- Yadav, V. ve Unni, J. (2016). "Women entrepreneurship: Research Review and Future Directions", *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 6/1, 1-18.
- Yağcı, F. ve Bener, Ö. (2005). "Girişimci Kadınların Demografik Ve Genel Karakteristikleri İle Kadınları Girişimciliğe Motive Eden Faktörler", *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 85-100.
- Yirik, Ş. ve Yıldırım, B. I. (2014). "Turizm Sektöründeki Kadın Girişimcilerin Bireysel Değerlerinin Demografik Özellikleri Açısından İncelenmesi: Antalya İli Örneği», *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11/26, 361-378.
- Yüceer, H., Eray, F. ve Çakar, G. E. (1995). Aile Eğitiminde Kadının Yeri ve Girişimci Kadınları Özendirmede Vakıfların Rolü. (11.12.2018) Retrieved from <http://www.vgm.gov.tr/vgmdergi/dergiindex.aspx?Id=2#/1/zoomed>.